

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою факультету соціології і права
Протокол № 9 від «28» квітня 2022 р.

Голова вченої ради _____ Яна ЦИМБАЛЕНКО

**Програма комплексного
атестаційного екзамену**

**ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

**За освітньо-
професійною
програмою**

спеціальності

Врегулювання конфліктів та медіація

054 Соціологія

Розроблено та рекомендовано кафедрою соціології
Протокол № 10 від 27 квітня 2022 р.

**Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2022**

Преамбула

Програма комплексного атестаційного екзамену складена для проведення атестації студентів (здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр») з метою встановлення відповідності здобутих ними компетентностей та результатів навчання за освітньо-професійною програмою «Врегулювання конфліктів та медіація», вимогам стандарту вищої освіти зі спеціальності 054 Соціологія, розробленого підкомісією зі спеціальності 054 «Соціологія» Науково-методичної комісії № 5 з соціальних наук та журналістики сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом МОН 04.03.2020 р. № 371 та уведеного в дію з 2020/2021 навчального року, зокрема:

- PH 01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
- PH 02 Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.
- PH 03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
- PH 04 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
- PH 05 Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.
- PH 06 Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.
- PH 07 Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.
- PH 08 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
- PH 09 Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.
- PH 10 Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.
- PH 11 Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефхівців.
- PH 12 Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.
- PH 13 Розуміти соціологічні теорії конфліктів та миру, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх врегулювання та попередження.

- PH 14 Визначати найбільш ефективні стилі управління в різних типах організацій, оцінювати мотиваційний фон персоналу організації, рівень конфліктності в колективі, використовувати технології PR в управлінні організацією.
- PH 15 Відслідковувати актуальну ситуацію в процедурі медіації, прогнозувати її розвиток, скеровувати перемовини відповідно до етапів медіації.

Для перевірки вищезазначених результатів до програми комплексного атестаційного екзамену включено питання з таких навчальних дисциплін:

1. Загальна соціологія;

2. Методологія, методи та технології соціологічних досліджень;

3. Медіація у врегулюванні конфліктів

Розробники програми:

д. соц.н.. проф. _____ Павло ФЕДОРЧЕНКО-КУТУЄВ

к.соц. н. доц. _____ Максим ЄНІН

к.філос.н. доц. _____ Тетяна КОЛОМІЄЦЬ

к.філос.н. доц. _____ Ігор ПИГОЛЕНКО

Порядок проведення комплексного атестаційного екзамену

Проведення комплексного атестаційного екзамену в дистанційному режимі проходить у синхронному режимі відповідно до затверджених на поточний навчальний рік графіку навчального процесу та розкладу проведення атестаційних екзаменів із забезпеченням надійної ідентифікації здобувачів вищої освіти. Ідентифікація здобувача може здійснюватися, наприклад, шляхом демонстрації екзаменаційній комісії через засоби відеозв'язку своєї залікової книжки або іншого документу, що посвідчує особу.

Комплексний атестаційний екзамен за спеціальністю 054 Соціологія освітньо-професійної програми «Врегулювання конфліктів та медіація» проводиться екзаменаційними комісіями в режимі відео-конференцій, в усній формі за екзаменаційними білетами.

Кожен екзаменаційний білет містить 3 відкритих питання: два – на перевірку отриманих знань, одне – на визначення рівня отриманих вмінь та досвіду.

Атестаційний екзамен проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови екзаменаційної комісії. Кожне засідання екзаменаційної комісії оформлюється протоколом.

При проведенні екзамену в усній формі на одному засіданні екзаменаційної комісії атестується не більше 12 студентів. Тривалість усного екзамену для одного студента не повинна перевищувати 0,5 години. Загальна тривалість іспиту не повинна перевищувати шести академічних годин на день.

Результати екзамену в усній формі голова екзаменаційної комісії оголошує студентам у день складання екзамену.

При складанні атестаційного екзамену використання будь-яких електронних пристроїв і допоміжного матеріалу (нормативно-правова база, підручники, конспекти тощо) **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**.

Перелік тем, що виносяться на комплексний атестаційний екзамен

Навчальна дисципліна «Загальна соціологія».

Кредитний модуль 1

Розділ 1. Соціологія як самостійна наука

Тема 1.1 Передумови виникнення соціології як науки. Логіка виникнення соціології. Розвиток поглядів на суспільство і людину. Соціальна

філософія як попередниця соціології. Зміна уявлень про можливості вивчення суспільства і людини в добу Нового часу. Поняття соціології. Основні підходи до розуміння суспільства: мікро-, мезо-, макро- і мегарівні дослідження соціумів. Соціологія як наука про соціальні спільноти. Українські спільноти-громади. Розуміння соціології як громадознавства в українській соціогуманітарній науці. Типи соціальних спільнот та відмінності між ними. Людство як мегаспільнота. Зростання суб'єктності соціальних спільнот. Соціальні інститути як механізми самоорганізації спільного життя людей та їхні різновиди. Функції соціальних інститутів та їхнє місце в житті суспільства. Соціальні інститути сучасного суспільства, специфіка їхнього розвитку в Україні.

Тема 1.2 Соціологічне знання. Предмет і функції соціології. Об'єкт і предмет соціології. Предметне поле соціології доби глобалізації. Структура соціологічного знання: загальна соціологічна теорія; спеціальні та галузеві соціологічні теорії; методологія і методика проведення соціологічних досліджень. Функції соціології та її роль у житті суспільства. Значення соціології у підготовці молодих фахівців різного профілю у системі вищої освіти. Місце соціології у системі наук. Соціологія як генералізуюча наука. Специфіка соціології за об'єктом і предметом дослідження. Зростання ролі соціології в сучасних умовах.

Тема 1.3 Соціологічне знання та погляди щодо розвитку соціології в працях послідовників О.Конта. Спенсер як продовжувач позитивістської лінії у соціології. Ідея соціальної еволюції. Соціальна політика. Соціологія Е. Дюркгайма та її суперечливий характер. Причинний і функціональний аналіз. Поняття норми і патології. Соціальні факти. Колективні уявлення. Соціологізм Е. Дюркгайма. Соціальна солідарність та аномія. Е. Дюркгайм про самогубство як соціальне явище та його причини. Концепція релігії та моралі. Роль Е.Дюркгайма в історії соціологічної думки. Антипозитивістський напрям у класичній соціології.

Тема 1.4 Соціологічне знання та погляди щодо розвитку соціології в працях класиків соціологічної думки. Соціологія М. Вебера. Поняття соціальної дії та її основні типи. Суб'єкт соціальної дії. Принцип зростаючої раціональності. Принцип віднесення до цінностей. Принцип свободи від оцінювальних суджень. Соціологія політики. Місце М. Вебера в історії соціології та в розвитку гуманістичної і формальної соціології. Німецька формальна соціологія. Соціологічне вчення Г. Зіммеля. Соціалізм та їх різновиди. Негативні наслідки соціалізму, яка зростає. Проблема відчуження. Соціологія Ф. Тьонніса та його вчення про спільноти і спілки. Загальна характеристика класичної соціології.

Розділ 2. Історія становлення та розвитку соціології

Тема 2.1 Історія становлення та розвитку західної соціології: головні напрями та соціологічні школи XIX ст. Позитивістсько-натуралістичний напрям у соціології. Соціальний дарвінізм. Расово-антропологічна школа. Географічний напрям. Основні принципи позитивізму. Соціологічна концепція марксизму та її критичний аналіз у

працях К. Поппера, Р. Арона, П. Сорокіна й П. Монсона. Соціологічний психологізм та його напрями: психологічний еволюціонізм, психологія натовпу, істиктивізм. Два основні напрями соціологічної думки другої половини ХІХ ст. та їхні специфічні риси.

Тема 2.2 Становлення та розвиток західної соціології: структурні та інтерпретативні парадигми теоретичної соціології. Стан розвитку та специфічні риси розвитку соціології в добу глобалізації. Основні парадигми сучасного соціологічного знання та його структура. Теоретична соціологія: структурні та інтерпретативні парадигми. Структурний функціоналізм. Соціальна система та її складники. Проблема соціальної інтеграції. Соціологія конфлікту. Конфлікт як постійний, органічний внутрішній стан соціальної системи. Символічний інтеракціонізм. Поняття соціальної взаємодії. Феноменологічна соціологія. Основні принципи феноменологічного підходу до розуміння і пояснення соціальної реальності. Інтегральна соціологія П. Сорокіна. Теорія соціокультурної динаміки. Соціологічні теорії останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст. Творчий внесок П. Сорокіна в розвиток сучасної соціології.

Тема 2.3. Історія становлення та розвиток соціологічної думки в Україні. Джерела вітчизняної протосоціології. Соціальна думка України кінця ХVІ – початку ХVІІ ст. Соціальна філософія Г. Сковороди. Початки української соціології. Характерні риси розвитку української соціології кінця ХІХ – початку ХХ ст. Соціологічні аспекти праць українських філософів, істориків, економістів, правників, географів, статистиків. Соціологічні студії у рамках Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Закладання підвалин української соціологічної традиції. Розвиток української соціології після 1917 р. Намір М.Грушевського заснувати Український соціологічний інститут у Радянській Україні та його невдача. Посилення ідеологічного тиску Суспільство і природа "Парадигма людської винятковості" та її спростування в альтернативній соціології. Інвайронментальна соціологія, її зміст і соціальне значення. Глобальна екологічна криза та діяльність Римського клубу з метою її попередження. Коеволюція природи і суспільства. Системний підхід до суспільства в соціології. Системно-механістичні уявлення про суспільство. Структура суспільства як цілісної системи. Джерела та характер суспільного розвитку. Поняття соціальних змін та їхні рушії. Ендо- та екзогенні чинники в розвитку суспільства. Еволюція і революція. Соціальна революція та реформи. Причини суспільного розвитку в різних соціологічних школах і напрямках. Ідея прогресу та її критика наприкінці ХХ ст. Альтернативи ідеї прогресу. Циклічно-хвильовий підхід та його розвиток у сучасних соціологічних концепціях. Формування єдиної глобальної системи.

Тема 2.4. Сучасна соціологічна думка в Україні: початок ХХІ ст. Дослідження особливостей соціально-статусної стратифікації в умовах перехідної економіки, соціальних умов і механізмів формування сучасної ринкової економіки, факторів виникнення і механізмів подолання соціальних конфліктів у процесі трансформації суспільства, національних аспектів. Результати напрацювань сучасних українських соціологів у сферах вивчення

соціальних проблем, соціальної структури та професійної орієнтації молоді (С. Макеєв, В. Чорноволенко), впливу засобів масової інформації на самовизначення молоді (Є. Головаха, В. Осовський), застосування математичних методів у соціологічних дослідженнях (А. Горбачик, В. Максименко).

Розділ 3 Особистість у системі суспільних відносин.

Тема 3.1 Особистість у системі соціальних зв'язків

Предмет дослідження соціології особистості. Ключові поняття і категорії соціології особистості: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Основні проблеми соціології особистості. Філософське-соціологічне уявлення про особистість. П'ять антропологічних версій розгляду людини. Людина в соціобіології, марксистській концепції, позитивізмі, "розуміючій" соціології. Фройдизм і неофройдизм про особистість та її становлення. Людина в концепціях символічного інтеракціонізму та феноменологічної соціології. Біхевіоризм і проблема особистості. Теоретична модель соціальної структури особистості П. Сорокіна. Теорії соціальної установки. Диспозиційна теорія саморегуляції поведінки індивіда. Концепція соціального характеру. Модальна особа. Теорія "дзеркального "Я".

Тема 3.2 Соціалізація особистості. Характерні риси особистості та її внутрішня духовна структура. Потреби, інтереси, мотиви й цінності. Соціальна типологія особистості. Проблема соціалізації, соціальної адаптації та інтеріоризації. Ресоціалізація особистості в перехідних суспільствах. Первинна і вторинна соціалізація, рівень соціалізації. Професіоналізація. Основні агенти соціалізації (сім'я, контактні групи, освіта, культура і тому подібне). Соціальна відповідальність. Особистість в добу глобальних трансформацій.

Тема 3.3 Людина і суспільство: статусний та рольовий набір. Рольова теорія: поняття "Соціальна роль" і "соціальний статус", їх види. Процес навчання ролям особистості, чинники та фактори, які визначають цей процес. «Психодрама» Дж. Морено та її характеристики. Набуті та вроджені соціальні статуси. Рольова поведінка. Концепція драматичного рольового уявлення І. Гофмана. Рольові конфлікти і їх наслідки. Неадекватна рольова підготовка. Рольова напруга. Раціоналізація, розподіл та регулювання ролей.

Тема 3.4 Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки. Соціальні стосунки і соціальна взаємодія. Види соціальної взаємодії. Теорія соціальної дії. Типи соціальної дії Ю. Хабермаса. Соціальна взаємодія в теорії П. Сорокіна. Діяльнісна соціологія (П. Штомпка). П. Бурдьє. Соціологія структур повсякденності. Соціальні зв'язки: основні елементи та форми. Поведінка як форма діяльності. Соціальні відносини та соціальні зв'язки.

Розділ 4. Методологія і методи соціологічного дослідження

Тема 4.1. Соціологічне дослідження як вид соціально-наукового пізнання. Місце та значення прикладних соціологічних досліджень у суспільних науках. Теоретична і прикладна соціологія: їхня єдність і відмінності. Взаємозв'язок фундаментального і прикладного соціологічного знання. Місце соціологічної інформації в системі державного управління та в

соціальної сфері.

Фактори й умови, що визначають значимість і необхідність прикладних соціологічних досліджень у сучасному суспільстві. Предмет і метод прикладної соціології. Прикладна соціологія як наукова і навчальна дисципліна: відмінності й особливості її реалізації в науковому і навчальному процесі. Функції прикладних соціологічних досліджень: інформаційна, управлінська, прогностична, просвітня, контрольна, пропагандистська.

Емпірична соціологія та її основні школи: гарвардська, колумбійська та чиказька. Українська емпірична соціологія: історія та сучасність

Поняття якості соціологічної інформації. Первинна та вторинна соціологічна інформація. Методологічні проблеми методів збору та обробки інформації. Поняття надійності та валідності методів дослідження. Поняття обґрунтованості, об'єктивності, точності, повноти та істинності даних. Організаційно-процедурне забезпечення якості результатів дослідження. Методи валідації у соціологічному дослідженні. Контроль за якістю соціологічної інформації на всіх етапах соціологічного дослідження. Особливості оцінки якості даних в якісному дослідженні.

Поняття професійної етики соціолога-дослідника. Проблема відповідальності соціолога. Основні етичні принципи, що закладені в Кодексі професійної етики соціолога Соціологічної асоціації України.

Тема 4.2. Етапи розвитку емпіричної соціології . Емпірична соціологія та її соновні школи. Емпірична соціологія в країнах Східної Європи. Західноєвропейські школи емпіричної соціології. Емпірична соціологія в США. Емпірична соціологія в Росії. Українська емпірична соціологія: історія та сучасність.

Тема 4.3. Загальна характеристика методів соціологічного дослідження: якісна та кількісна парадигми. Класифікація методів збору соціологічної інформації. Критерії класифікації методів соціологічних досліджень. Взаємозв'язок мети дослідження та методів. Кількісні методи в соціології: їх переваги та обмеження. Соціологічні опитування та їх різновиди: поштові опитування, телефонні опитування, індивідуальні та групові опитування; експертні опитування; моніторингові опитування як різновид вивчення громадської думки; експрес-опитування. Контент-аналіз як кількісний метод соціологічного дослідження. Якісні методи в соціології та сфери їх застосування. Метод фокус-груп. Поглиблене (глибинне) інтерв'ю. Соціологічний експеримент. Метод спостереження та його особливості. Тестові методики. Пізнавальні можливості кожного з методів.

Тема 4.4. Опитування, як основний метод збору соціологічної інформації. Поняття опитування в соціологічній літературі. Види опитувань. Етапи і процедури опитування. Методика і техніка проведення опитування. Основні переваги і недоліки методу опитування. Особливості організації і складнощі проведення масового опитування населення. Проблеми вірогідності інформації. Типові помилки і труднощі в проведенні опитування. Особливості інтерв'ю як методу збору соціальної інформації. Види інтерв'ю. Функціональна і загальна відмінність інтерв'ю від анкетного опитування.

Переваги і недоліки методу. Етапи підготовки і проведення інтерв'ю. Підготовка і підбор інтерв'юерів. Інструктаж інтерв'юерів: його мете, складові та форми проведення. Якість, знання й уміння інтерв'юера. Методи мінімізації «ефекту інтерв'юера». Специфіка використання анкетування в соціологічних дослідженнях, його можливості і переваги. Необхідні умови організації й успішного проведення анкетування.

Тема 4.5. Програма соціологічного дослідження. Підготовка до проведення соціологічного дослідження. Виявлення проблемної ситуації. Поняття проблеми в соціології. Формулювання проблеми дослідження. Розробка програми соціологічного дослідження: загальні правила і процедури. Основні вимоги до складання програми. Функції програми соціологічного дослідження. Структура програми соціологічного дослідження: складові компоненти. Методологічний компонент програми та його зміст: формулювання теми, мети дослідження та його основних завдань, визначення об'єкта (за критерієм носія проблеми та за критерієм загальної проблеми) і предмета дослідження, здійснення теоретичної інтерпретації та практичної операціоналізації понять, формулювання гіпотез-підстав і гіпотез-наслідків для проведення дослідження.

Правила розрахунку та обґрунтування вибірки. Генеральна і вибіркова сукупність. Одиниця аналізу в соціологічному дослідженні. Поняття репрезентативності. Різновиди вибірок. Методи механічної і квотної вибірок. Параметри квоти. Розрахунок об'єму вибірки. Опитування та його різновиди. Анкетування і його технічний інструментарій. Структура анкети. Вимоги до розроблення і побудови анкети. Способи побудови питань анкети. Види питань: закриті, відкриті, напівзакриті. Форми розміщення питань в анкеті: лінійна, таблична, шкальна. Прийоми кодування анкети. Якісні методи соціологічного дослідження. Основні комп'ютерні програми обробки первинної соціологічної інформації. Стратегічний і робочий плани соціологічного дослідження.

Тема 4.6. Анкета соціологічного дослідження: формулювання питань. Логічна й організаційна структура анкети. Класифікація питань анкети. Загальні та часткові питання. Застосування питань-фільтрів. Питання в формі таблиць. Контактні та буферні питання. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна). Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети. Демографічний блок анкети. Види і профілактика помилок, зв'язаних з порушенням логічної структури питання (ефект навіювання, невідповідність інформованості респондента, тенденційні питання, неадекватність позначення адресата). Правило лійки. Вимоги, пропоновані до анкетних питань. Проблеми, що виникають при проведенні опитування (проблема „тих, що не відповіли”, проблема нещирості респондентів, проблема «неякісності поля», етичні проблеми). Композиція і технічне оформлення анкети. Графічне оформлення. Пілотаж опитувальника.

Кредитний модуль 2

Розділ 1. Суспільство та його структура

Тема 1.1 Суспільство як соціальна система

Суспільство і природа "Парадигма людської винятковості" та її спростування в альтернативній соціології. Інвайронментальна соціологія, її зміст і соціальне значення. Глобальна екологічна криза та діяльність Римського клубу з метою її попередження. Коеволюція природи і суспільства. Системний підхід до суспільства в соціології. Системно-механістичні уявлення про суспільство. Соціологія В. Парето та її основні положення. Системно-органістичні уявлення про суспільство. Синтезований підхід до суспільства у працях Ф. Тьонніса та Е. Дюркгайма. Суспільство в марксистській соціології. Суспільна система в ситуації постмодерну. Визначення суспільства та його ознаки. Основні рівні системного підходу до суспільства (мега-, макро-, мезо- та мікрорівні). Структура суспільства як цілісної системи. Джерела та характер суспільного розвитку. Поняття соціальних змін та їхні рушії. Ендо- та екзогенні чинники в розвитку суспільства. Еволюція і революція. Соціальна революція та реформи. Причини суспільного розвитку в різних соціологічних школах і напрямках. Ідея прогресу та її критика наприкінці ХХ ст. Альтернативи ідеї прогресу. Циклічно-хвильовий підхід та його розвиток у сучасних соціологічних концепціях. Формування єдиної глобальної системи.

Тема 2.2 Соціальна структура суспільства та соціальна стратифікація

Поняття соціальної структури. Соціальна структура суспільства, підстави для виділення видів структур. Основні елементи соціальної структури: класи, верстви, малі та великі соціальні групи. Соціальні спільності. Декласовані елементи. Соціально-демографічна, соціально-професійна, соціально-територіальна, соціально-етнічна, тендерна та інші характеристики соціальної структури. Соціальна диференціація та соціальна інтеграція. Теорія соціальної стратифікації. Джерела і функції соціальної стратифікації. Стратифікаційні моделі соціальної нерівності. Типи стратифікаційних систем, напрями їх еволюції. "Відкрите" суспільство. Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність і роль "середнього класу" в сучасному суспільстві. Тенденції зміни соціальної структури суспільства у сучасних умовах. Соціальна структура українського суспільства.

Тема 1.3. Соціальний клас в соціологічному вимірі. Соціологічний підхід до розуміння класів. Теорія класів К.Маркса. Класи в роботах М.Вебера. Типологія класової системи в США Л.Уорнера. Європейська та американська традиція в розумінні класів. Класові конфлікти. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу». Роль та місце "середнього класу" в сучасному суспільстві.

Тема 1.4. Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя.

Соціальна мобільність, її види, канали (соціальні ліфти) здійснення мобільності. Вертикальна та горизонтальна мобільність. Групова та індивідуальна мобільність. Можливості здійснення соціальної мобільності в сучасному суспільстві. Коефіцієнт мобільності. Діапазон мобільності. Об'єм і

крок мобільності. Дистанція мобільності. Напрямок мобільності. Міжпоколінна та внутрішньопоколінна мобільність. Коефіцієнт мобільності. Класова іммобільність. Міграція населення.

Тема 1.5 Бідність та соціальна нерівність. Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність в сучасному суспільстві. Історія проблеми нерівності. Дослідження рівня та якості життя в соціологічній практиці. Вимірювання бідності. Економічні, політичні та соціальні показники бідності. Мінімальний споживчий кошик. Прожитковий мінімум. Мінімальна заробітна плата. Три рівні бідності за Л.Гордоном.

Тема 1.6. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства.

Зміст поняття "соціальний інститут". Типи інститутів. Основні ознаки соціального інституту. Функції соціальних інститутів. Основні соціальні інститути сучасного суспільства. Релігія як соціальний інститут і її місце в сучасному українському суспільстві. Держава і суспільство, тенденції розвитку їх взаємодії. Інституційні зміни. "Громадянське суспільство".

Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї. Дослідження сім'ї в радянській соціології. Деінституціоналізація сучасної сім'ї. Сім'я як соціальна система. Основні категорії соціологічного дослідження сім'ї: умови життя, структура сім'ї, функції сім'ї. Основні форми сім'ї та різновиди шлюбу (нуклеарна і розширена сім'я; моногамія і полігамія, груповий шлюб; патріархальні й матріархальні родини, егалітарна сімейна система тощо). Соціальні та індивідуальні функції сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці: інтеракціоністський, конфліктологічний, структурно-функціоналістський, ситуаційний, інституціональний тощо. Сім'я у соціобіології. Тенденції розвитку сучасної сім'ї (світовий і вітчизняний досвід). Сучасна сім'я в Україні: стан, тенденції розвитку, перспективи. Основні індикатори становища сімей в Україні. Демографічні аспекти та загальний стан сімейно-шлюбних взаємин на початку XXI ст.

Розділ 2 Соціальні групи та соціальні процеси.

Тема 2.1. Соціальні групи та їх класифікація. Поняття "Соціальна спільнота". Основні види соціальних спільнот (шари, круги, групи, класи, суспільства). Соціальна верства, її особливості. Група як соціальна система: цілі, структура, ресурси. Роль і види соціальних груп, основні ознаки. Малі і великі групи. Інструментальні і експресивні групи. Внутрішньогрупова взаємодія. Групи в економічній діяльності. Організація як цільова група.

Тема 2.2. Соціальний контроль та девіантна поведінка. Соціальний контроль. Механізми і інститути соціального контролю. Соціальні норми і санкції. Зовнішній і внутрішній контроль. Девіантна поведінка, типи девіацій. Теорії походження девіантної поведінки. Аномія. Е.Дюркгейм та його праця «Самогубство».

Тема 2.3. Майбутнє соціології. Стан розвитку та специфічні риси розвитку соціології в добу глобалізації. Основні парадигми сучасного соціологічного знання та його структура. Теоретична соціологія: структурні

та інтерпретативні парадигми. Структурний функціоналізм. Соціальна система та її складники. Проблема соціальної інтеграції. Соціологія конфлікту. Конфлікт як постійний, органічний внутрішній стан соціальної системи. Символічний інтеракціонізм. Поняття соціальної взаємодії. Людина-діяч як основна категорія соціології. Загальна модель людської взаємодії. Феноменологічна соціологія. Основні принципи феноменологічного підходу до розуміння і пояснення соціальної реальності. Інтегральна соціологія П. Сорокіна. Теорія соціокультурної динаміки. Соціологічні теорії останньої чверті ХХ — початку ХХІ ст. Теорія постіндустріального суспільства та завдання соціології у його вивченні. Соціологічний постмодернізм та його складники. Емпірична соціологія та її основні школи: гарвардська, колумбійська та чиказька. Емпіричні дослідження в організації менеджменту та зв'язків з громадськістю (PR). Інформаційно-комунікативні технології та роль соціологічних досліджень в їхньому вдосконаленні. Е. Гідденс та його дев'ять тез про майбутнє соціології. Перспективи розвитку соціології в добу глобалізації. Глобалізація у працях Е. Гідденса, З.Баумана та інших сучасних концепціях. Соціологічні версії глобалізації. Місце і роль соціології у розвитку людства на початку ХХІ ст.

Навчальна дисципліна «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень»

Тема 1. Соціологічне дослідження як вид соціально-наукового дослідження.

Поняття соціологічного дослідження. Фактуальна основа соціологічного знання.

Теоретична і прикладна соціології: єдність і відмінності. Взаємозв'язок фундаментального і прикладного соціологічного знання. Рівні соціологічного знання. Зв'язок емпіричної соціології з іншими галузями наук. Функції соціологічного дослідження. Роль соціологічної інформації в управлінні соціальними процесами. Публічна соціологія.

Тема 2. Класифікація методів та методологічних підходів до проведення соціологічного дослідження. Поняття методології, методу, методики, технології, техніки та процедури соціологічних досліджень. Комплексний підхід, міждисциплінарний і системний підходи в прикладних дослідженнях. Класифікація методів соціологічних досліджень.

Тема 3. Історія становлення методологічних підходів в емпіричних соціологічних дослідженнях. Західноєвропейські школи емпіричної соціології: Французька емпірична соціологія. Англійська емпірична соціологія. Німецька емпірична соціологія. Емпірична соціологія в США.

Тема 4 Історія становлення методологічних підходів в емпіричних соціологічних дослідженнях. Емпірична соціологія в країнах Східної Європи (Болгарія, Угорщина, Чехія, Польща, Югославія).

Тема 5. Історія становлення методологічних підходів в емпіричних соціологічних дослідженнях. Емпірична соціологія в Росії. Радянська

емпірична соціологія. Українська емпірична соціологія: історія та сучасність.

Тема 6. Якість соціологічної інформації як методологічна проблема.

Поняття якості соціологічної інформації. Первинна та вторинна соціологічна інформація. Методологічні проблеми методів збору та обробки інформації. Поняття надійності та валідності методів дослідження. Поняття обґрунтованості, об'єктивності, точності, повноти та істинності даних. Організаційно-процедурне забезпечення якості результатів дослідження. Методи валідизації у соціологічному дослідженні. Контроль за якістю соціологічної інформації на всіх етапах соціологічного дослідження. Особливості оцінки якості даних в якісному дослідженні. Метод триангуляції. Основні види триангуляції.

Тема 7. Професійна етика соціолога як фактор його методологічної культури. Поняття професійної етики соціолога-дослідника. Проблема відповідальності соціолога. Основні етичні принципи, що закладені в Кодексі професійної етики соціолога Соціологічної асоціації України та інших міжнародних документах.

Тема 8. Програмування соціологічного дослідження. Етапи соціологічного дослідження. Ескіз соціологічного дослідження. Визначення об'єкту та предмету дослідження.

Тема 9. Програмування соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження, її структура та вимоги. Теоретико-методологічна частина програми. Формулювання і обґрунтування проблеми дослідження. Мета та задачі дослідження. Логічний аналіз основних понять. Теоретична інтерпретація. Висунення гіпотез. Емпірична інтерпретація понять. Методична частина програми.

Навчальна дисципліна «Медіація у врегулюванні конфліктів»

Тема 1. Поняття, сутність, види та функції конфлікту.

Сутність структура та види конфліктів. Ознаки конфліктів. Чинники та джерела виникнення конфліктів. Об'єктивні та суб'єктивні складові конфлікту. Функції конфлікту. Фази конфлікту. Схеми аналізу у технологіях діагностики конфлікту. Карта конфлікту. Часові межі конфлікту. Інтервенція в конфлікті. Шкала ескалації конфлікту Фридриха Глазла. Основні форми поведінки в конфлікті. Тест Кеннет Томас та Ральф Кілменн. Стратегії завершення конфлікту.

Тема 2. Сутність та природа медіації.

Природа та поняття медіації. Компоненти медіації. Позиції, інтереси, потреби, як основні складові медіаційного процесу. Сфера застосування медіації. Переваги медіації. Практичні кейси на розуміння позицій, інтересів та потреб.

Тема 3. Принципи та процедура медіації.

Ключові принципи медіації. Процедурні принципи. Організаційні принципи. Предметна та процедурна конфіденційність. Основні складові процедури медіації. Учасники медіації. Функції медіатора. Премедіація. Медіабельність

спорів.

Тема 4. Види, моделі та техніки медіації.

Превентивна медіація. Медіація врегулювання спорів. Приватна медіація. Інтегрована медіація. Позасудова та присудова медіація. Добровільна та обов'язкова медіація. Он-лайн медіація. Відновна модель. Наративна модель. Класична модель. Оціночна модель. Розрахункова модель. Терапевтична модель. Фасилітаційна модель. Регулятивна модель. Трансформативна модель. Фази медіації. Активне слухання. Мозговий штурм. Торг. Схожа ситуація. Моделювання. Обмін почуттями. Компромісні домовленості. Директивна дія. Третейський суддя, Арбітр, Посередник, Помічник, Спостерігач.

Тема 5. Сімейна медіація.

Психотерапія та психологічне консультування в медіації. Особливості процедури медіації з залученням психолога-консультанта. Емоційна складова медіації. Причини виникнення сімейних конфліктів. Особливості процедури проведення сімейної медіації. Участь неповнолітніх у процедурі медіації. Психологія в сімейній медіації. Перспективи практичного застосування сімейної медіації в Україні.

Тема 6. Медіація в освітньому просторі.

Конфлікт і медіація в освіті. Моделі та техніки медіації в освіті. Служби примирення у вирішенні конфліктів. Українська модель медіації в освіті.

Тема 7. Бізнес медіація.

Сфера застосування та медіабельність бізнес медіації. Особливості проведення медіації у комерційних спорах. Практичні кейси.

Особливості проведення медіації у комерційних спорах. Практичне застосування бізнес медіації, як фактор формування та розвитку цивілізованих відносин у господарській сфері в Україні.

Тема 8. Медіація у вирішенні трудових спорів.

Особливості медіації у вирішенні трудових спорів. Фази медіації у вирішенні трудових спорів. Стадії та етапи медіації у трудових відносинах. Індикатори медіабельності трудового спору. Робота з інтересами та потребами сторін. Основні характеристики трудового арбітражу та медіації. Елементи медіації у трудовому арбітражі. Медіація та трудовий арбітраж: спільне та особливе.

Тема 9. Міжнародні стандарти медіації. Перспективи розвитку медіації в Україні

Правове регулювання медіації та її практичне застосування в країнах світу. Регламентация процедури медіації. Права та обов'язки учасників медіації у міжнародній практиці. Декларації генеральної Асамблеї ООН. Особливості процесу медіації у країнах членах Європейського Союзу. Медіація у європейському правовому просторі. Директиви Європейського Парламенту та Рекомендації Європейської Комісії. Інструменти розвитку медіації в Україні. Світовий досвід та розвиток медіації в Україні. Особливості практичного впровадження медіації в Україні.

Перелік питань, для формування екзаменаційних білетів

1. Дайте визначення об'єкту і предмету соціології. В чому полягає відмінність соціології від інших наук, що мають справу з вивченням суспільних явищ і процесів?
2. В яких професійних сферах працюють соціологи? Якими професійними навичками повинен володіти соціолог?
3. Визначте, якими є функції соціології в структурі наукового знання?
4. Охарактеризуйте суспільне значення соціології?
5. Розкрийте особливості структури соціологічної теорії.
6. Дайте визначення поняттю «суспільство». Які ознаки притаманні суспільству?
7. Порівняйте між собою ознаки традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства.
8. Порівняйте між собою макросоціологічний та мікросоціологічний підхід у вивченні суспільства. Назвіть приклади макросоціологічних та мікросоціологічних теорій.
9. Дайте визначення поняттю «соціальна структура». Як Ви думаєте, навіщо суспільству знати про соціальну структуру?
10. Охарактеризуйте, що являє собою соціальний інститут. Які функції виконують соціальні інститути? Що являють собою соціальні дисфункції? Наведіть свої приклади.
11. Назвіть види соціальних спільнот. В чому полягають відмінності між масовими спільнотами та соціальними групами? Наведіть свої приклади.
12. Порівняйте між собою первинні та вторинні соціальні групи.
13. Дайте характеристику поняттю «референтна група». Які функції притаманні референтній групі?
14. Дайте визначення поняттю «організація». Назвіть основні риси організацій.
15. Що являє собою організаційний ефект? Наведіть власні приклади.
16. Порівняйте між собою організації бюрократичного та небюрократичного типу? Як Ви думаєте, чи можуть організації бюрократичного типу зникнути у майбутньому?
17. Розкрийте сутність явища управління у суспільстві. Чи вважаєте Ви управління невід'ємним атрибутом соціальних систем?
18. Розкрийте значення кодексів професійної етики. Як Ви думаєте, чому професійна діяльність соціолога повинна регулюватись Кодексами професійної етики? Коли і ким був прийнятий кодекс професійної етики соціолога в Україні?
19. Дайте визначення поняттю «соціальний статус». Що являють собою основні та епізодичні статуси, особистий статус? Наведіть приклади

вроджених та набутих соціальних статусів. Подумайте, які статуси Ви маєте в повсякденному житті, які соціальні ролі виконуєте.

20. Розкрийте, що являє собою поняття «соціальна роль»? Як ототожнення людини із соціальною роллю може впливати на її поведінку? Чому виконання соціальної ролі може пригнічувати індивідуальність людини?

21. Дайте визначення поняттю «рольовий конфлікт». В яких випадках можливі рольові конфлікти? Наведіть свої приклади.

22. Розкрийте суть модерну як проблеми соціологічного теоретизування.

23. Проаналізуйте поняття ідеології в соціальній теорії марксизму.

24. Розкрийте сутність соціальної поведінки як обміну в інтерпретації Дж. Хоманса.

25. Розкрийте сутність поняття «соціальна солідарність» в роботах Е. Дюркгейма.

26. Розкрийте сутність поняття «соціальна система» в соціологічній концепції Т. Парсонса.

27. Розкрийте зміст еволюційної теорії Г. Спенсера.

28. Проаналізуйте ідеї Т. Р. Мальтуса та мальтузіанства в соціології.

29. Проаналізуйте ідеї географічного детермінізму в соціології другої половини ХІХ ст. (Т. Бокль).

30. Розкрийте характерні риси соціології релігії Е. Дюркгейма.

31. Розкрийте співвідношення політики та етики в соціології М. Вебера.

32. Розкрийте зміст соціологічної концепції Ч. Кулі.

33. Розкрийте основні принципи психології натовпу Г. Лебона.

34. Розкрийте сутність соціологічної концепції Г. Зіммеля.

35. Проаналізуйте особливості методології ідеальних типів в соціології М. Вебера.

36. Розкрийте сутність теорії наслідування Г. Тарда.

37. Дайте оцінку психоаналітичній теорії З. Фрейда.

38. Проаналізуйте ідеї Ф. Тьоніса про спільноту та суспільство.

39. Охарактеризуйте соціологічні погляди В. Парето.

40. Розкрийте сутність інтелектуальних, соціально-політичних та ідеологічних передумов виникнення соціології як науки.

41. Проаналізуйте поняття соціальної стратифікації. В чому полягають відмінності між функціональним та конфліктним підходами щодо інтерпретації причин та наслідків соціальної стратифікації.

42. Особливості застосування та розрахунку районованої та гніздової вибірки.

43. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Освітні орієнтації сучасного студентства». Дайте інтерпретацію ключових понять.

44. Розкрийте поняття методології, методу, методики, технології, техніки та процедури соціологічних досліджень.

45. Проаналізуйте основні методи соціального прогнозування.

46. Охарактеризуйте основні етапи соціологічного дослідження.

47. Визначте поняття «шкала» та поясніть особливості шкалювання в соціології.

48. Розкрийте особливості застосування невинувинувальної вибірки.

49. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Перспективи євроінтеграції України: погляд українців». Дайте інтерпретацію ключових понять.

50. Телефонне опитування: переваги та недоліки.

51. Охарактеризуйте основні вимоги до інструментарію (анкети). Якими є типові помилки формулювань питань анкети, помилки формування варіантів відповідей анкети?

52. Порівняйте між собою особливості польового та кабінетного соціологічного дослідження.

53. Здійсніть характеристику методу кейс-стаді як дослідницької стратегії.

54. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Інформованість української молоді про проблему поширення ВІЛ/СНІДу». Дайте інтерпретацію ключових понять.

55. Охарактеризуйте контент-аналіз як метод соціологічних досліджень та основні напрямки його використання.

56. Визначте особливості застосування якісних методів збору соціологічної інформації.

57. Визначте роль та основні складові теоретико-методологічного розділу програми соціологічного дослідження.

58. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Міграційні тенденції в сучасному українському суспільстві». Дайте інтерпретацію ключових понять.

59. Розкрийте сутність поняття «національно-етнічна структура суспільства». Проаналізуйте особливості міжетнічних конфліктів.

60. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Образ ідеального політика в громадській думці». Дайте інтерпретацію ключових понять.

61. Розкрийте сутність ідеї класової боротьби в марксизмі.

62. Визначте роль та основні складові процедурно-методичного розділу програми соціологічного дослідження.
63. Визначте причини та наслідки соціальної нерівності в суспільстві.
64. Розкрийте сутність поняття «соціальна мобільність». Визначте її різновиди та механізми.
65. Розкрийте сутність основних різновидів методу опитування.
66. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Образ «зовнішнього ворога» в свідомості українців». Дайте інтерпретацію ключових понять.
67. Розкрийте поняття парадигми в соціології. Обґрунтуйте мультипарадигмальний статус сучасної соціологічної теорії.
68. Здійсніть формування квотної вибірки для опитування мешканців міста.
69. Розкрийте суть поняття соціальних змін. Проаналізуйте модернізацію як тип соціальних змін.
70. Розкрийте сутність сучасного марксистського трактування соціальних класів (Е. О. Райт).
71. Проаналізуйте переваги та недоліки фокус-групи як методу соціологічного дослідження.
72. Розкрийте особливості методу глибинного інтерв'ю в соціології.
73. Охарактеризуйте основні риси експериментального методу соціологічних досліджень: контроль за експериментальними умовами, проблема ізоляції контрольних факторів.
74. Визначте специфіку використання експерименту в соціологічних дослідженнях, його можливості і межі застосування.
75. Проаналізуйте поняття маргінальності в соціології.
76. Проаналізуйте інститути та агенти соціального контролю.
77. Розкрийте суть ідей Франкфуртської школи в соціології.
78. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Ставлення до системи кредитування серед української молоді». Дайте інтерпретацію ключових понять.
79. Проаналізуйте поняття «якість соціологічної інформації».
80. Розкрийте сутність соціології капіталізму М. Вебера.
81. Розкрийте сутність соціології буржуазії та капіталізму В. Зомбарта.
82. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Дистанційна освіта: перспективи впровадження та попит в оцінках потенційних споживачів». Дайте інтерпретацію ключових понять.
83. Проаналізуйте поняття «репрезентативність вибірки в соціологічному дослідженні».

84. Проаналізуйте поняття гендеру в соціології.
85. Розкрийте суть концепції авторитарної особистості Т. Адорно.
86. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Ціннісні орієнтації студентської молоді». Дайте інтерпретацію ключових понять.
87. Розкрийте сутність проблеми соціального порядку в соціологічній теорії Т. Парсонса.
88. Дайте характеристику триангуляції як методу перехресної інтерпретації даних в якісному дослідженні.
89. Розкрийте сутність моделювання соціальних процесів в соціології.
90. Проаналізуйте поняття «норми» та «патології» в соціології Е. Дюркгейма.
91. Визначте переваги та недоліки методу спостереження.
92. Розкрийте сутність соціального прогнозування.
93. Проаналізуйте історичні типи соціальної стратифікації.
94. Охарактеризуйте процедуру пояснення результатів дослідження. Використання гіпотез та оцінка результатів дослідження.
95. Проаналізуйте концепцію соціальної аномії в соціології.
96. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Проблема корупції в органах державної влади України: погляд киян». Дайте інтерпретацію ключових понять.
97. Визначте структурні причини конфліктів.
98. Обґрунтуйте ціннісні основи медіації, застосування медіації у суспільно-політичних та ціннісних конфліктах.
99. Розкрийте зміст поняття медіації, види та принципи медіації.
100. Визначте сфери застосування медіації.
101. Розкрийте функції та охарактеризуйте учасників процедури медіації.
102. Охарактеризуйте особу медіатора: особистісні та професійні компетентності, етичні принципи роботи медіатора.
103. Проаналізуйте сутність конфлікту, визначте критерії типології конфліктів.
104. Обґрунтуйте принципи розмежування причин та приводу конфлікту.
105. Охарактеризуйте збройний конфлікт як різновид конфлікту.

Приклад типового екзаменаційного білету

Приклад білету комплексного атестаційного екзамену

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 054 Соціологія

Освітньо-професійна програма «Врегулювання конфліктів та медіація»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 00
Комплексного атестаційного екзамену
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 054
«Соціологія»

1. Розкрийте сутність поняття «соціальна система» в соціологічній концепції Т. Парсонса.
2. Визначте структурні причини конфліктів.
3. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Дистанційна освіта: перспективи впровадження та попит в оцінках потенційних споживачів». Дайте інтерпретацію ключових понять.

Затверджено на засіданні кафедри соціології
Протокол № 6 від «» квітня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ Павло ФЕДОРЧЕНКО-КУТУЄВ

Критерії оцінювання відповідей здобувачів освіти

Оцінювання відповіді здобувача ступеня вищої освіти бакалавра здійснюється за системою ECTS за 100-бальною шкалою.

Загальна оцінка вступника розраховується за формулою:

$$E_{ЗАГ} = E_{З1} + E_{З2} + E_{З3}, \text{ де}$$

$E_{ЗАГ}$ – загальна оцінка здобувача вищої освіти;

$E_{З1}$ – бали, отримані здобувачем за перше теоретичне запитання;

максимальний бал – 30;

E_{32} – бали, отримані здобувачем за друге теоретичне запитання; максимальний бал – 30;

E_{33} – бали, отримані здобувачем за третє практичне завдання; максимальний бал – 40.

Таким чином, максимальна загальна оцінка вступника $E_{ЗАГ}$:
 $E_{ЗАГ} = 30 + 30 + 40 = 100$ балів.

При оцінюванні відповіді здобувача ступеня вищої освіти бакалавра враховується повнота та правильність відповіді, а також здатність здобувача узагальнювати отримані знання; застосовувати загальні та специфічні наукові методи, принципи та закони на конкретних прикладах; аналізувати, інтерпретувати та оцінювати факти, події, процеси суспільного життя; чітко, послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь.

Критерії оцінювання відповідей на теоретичні запитання:

29-30 балів виставляється, якщо відповідь на теоретичне питання повна, чітка, лаконічна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє вичерпне знання навчального матеріалу в заданому обсязі, високий рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання професійної термінології. Випускник детально роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням у необхідних випадках класифікацій та прикладів, вміє послідовно аргументувати власну відповідь, логічно структурувати матеріал, правильно та обґрунтовано приймає рішення в різних ситуаціях. Здобувач демонструє інноваційність, креативність та вміння приймати рішення в нетипових невизначених умовах.

27-28 балів виставляється, якщо відповідь на питання повна, чітка, лаконічна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє вичерпне знання навчального матеріалу в заданому обсязі, високий рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання професійної термінології. Випускник детально роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням у необхідних випадках класифікацій та прикладів, вміє послідовно аргументувати власну відповідь, логічно структурувати матеріал, правильно та обґрунтовано приймає рішення в різних ситуаціях.

25-26 бали виставляється, якщо відповідь на питання досить повна, чітка, послідовна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання професійної термінології. Випускник роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням класифікацій та прикладів у необхідних випадках, вміє обґрунтовано та послідовно викладати матеріал, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає несуттєві неточності при відповіді (наприклад, у формулюванні висловлювань, роз'ясненні термінів та понять або щодо об'єму необхідного навчального матеріалу, без наведення

прикладів або класифікацій в окремих випадках).

22-24 балів виставляється, якщо відповідь на питання в цілому чітка, послідовна, по суті поставленого питання, випускник демонструє достатньо повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, вміє в більшості випадків вірно та обґрунтовано приймати рішення в різних ситуаціях, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає неточності при відповіді (наприклад, у формулюванні висловлювань, роз'ясненні термінів та понять або недостатній об'єм навчального матеріалу, без наведення прикладів або класифікацій в необхідних випадках).

18-21 балів виставляється, якщо відповідь на питання неповна, не достатньо чітка. Випускник засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає суттєві неточності в формулюванні термінів та понять, використовує наявні знання переважно для вирішення стандартних задач, зокрема, відповідь ґрунтується на загальних висловлюваннях без пояснення сутності понять, містить досить істотні помилки, що свідчить про поверхневе знання навчального матеріалу.

1–17 балів виставляється, якщо відповідь на питання неправильна, помилкова або не відповідає змісту питання. Випускник демонструє незнання відповідного навчального матеріалу та нездатність застосовувати знання на практиці.

0 балів виставляється, якщо відповідь на питання відсутня.

Критерії оцінювання відповідей на практичне запитання:

39-40 балів виставляється, якщо відповідь на практичне питання повна, чітка, лаконічна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє набуті вміння та навички вирішувати практичне завдання, знаходити найоптимальніші його рішення з урахуванням кращого світового та вітчизняного досвіду. Здобувач демонструє інноваційність, креативність та вміння приймати рішення в нетипових невизначених умовах.

36-38 балів виставляється, якщо відповідь на питання повна, чітка, лаконічна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє вичерпне знання навчального матеріалу в заданому обсязі, високий рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання професійної термінології. Випускник детально роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням у необхідних випадках класифікацій та прикладів, вміє послідовно аргументувати власну відповідь, логічно структурувати матеріал, вірно та обґрунтовано приймає рішення в різних ситуаціях.

32-35 бали виставляється, якщо відповідь на питання досить повна, чітка,

послідовна, по суті поставленого питання. Випускник демонструє повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь та навичок, що передбачає правильне та точне використання професійної термінології. Випускник роз'яснює поняття та їхні ознаки з наведенням класифікацій та прикладів у необхідних випадках, вміє обґрунтовано та послідовно викладати матеріал, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає несуттєві неточності при відповіді (наприклад, у формулюванні висловлювань, роз'ясненні термінів та понять або щодо об'єму необхідного навчального матеріалу, без наведення прикладів або класифікацій в окремих випадках).

28-31 бали виставляється, якщо відповідь на питання в цілому чітка, послідовна, по суті поставленого питання, випускник демонструє достатньо повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, вміє в більшості випадків вірно та обґрунтовано приймати рішення в різних ситуаціях, але має певні труднощі в формулюванні термінів та понять, зокрема, допускає неточності при відповіді (наприклад, у формулюванні висловлювань, роз'ясненні термінів та понять або недостатній об'єм навчального матеріалу, без наведення прикладів або класифікацій в необхідних випадках).

24-27 балів виставляється, якщо відповідь на питання неповна, не достатньо чітка. Випускник засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає суттєві неточності в формулюванні термінів та понять, використовує наявні знання переважно для вирішення стандартних задач, зокрема, відповідь ґрунтується на загальних висловлюваннях без пояснення сутності понять, містить досить істотні помилки, що свідчить про поверхневе знання навчального матеріалу.

1–23 балів виставляється, якщо відповідь на питання неправильна, помилкова або не відповідає змісту питання. Випускник демонструє незнання відповідного навчального матеріалу та нездатність застосовувати знання на практиці.

0 балів виставляється, якщо відповідь на питання відсутня.

Загальна оцінка за комплексний випускний екзамен обчислюється як проста арифметична сума балів за відповіді. Таким чином, за результатами комплексного кваліфікаційного іспиту здобувач ступеня вищої освіти бакалавра може набрати від 0 до 100 балів.

Залежно від загальної суми отриманих балів випускнику, згідно з критеріями ECTS, виставляється оцінка.

Таблиця переведення суми набраних балів ЕЗАГ в оцінки ECTS та традиційні оцінки:

Сума набраних балів	Традиційна оцінка
95 - 100	відмінно
85 - 94	дуже добре
75 - 84	добре
65 - 74	задовільно
60 - 64	достатньо
Менш ніж 60	незадовільно

Рекомендована література для підготовки до комплексного атестаційного екзамену

1. Андронов А.М. Теория вероятности и математическая статистика: [учеб. для вузов] / А.М. Андронов, Е.А. Копитов, Л.Я. Гринидзе. - Х. : Фолио, 2006. -511 с.
2. Василенко О.А. Математично-статистичні методи аналізу у прикладних дослідженнях: [навч. посіб.] / О.А. Василенко, І.А. Сенча. - Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. - 166 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. – К. : Основи, 1999. – 726 с. // <http://westudents.com.ua/glavy/86796-dti-t-hto-h-doglyada.html>
4. Смелзер Н. Соціологія: пер. с англ. – М.: Феникс 1994. – 688 с.
5. Соціологія підручник для студ. вищ. навч. закладів / за ред. В.Г. Городяненка. – К. : Вид. центр «Академія», 2010. – 457 с.
6. Соціологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів – 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. В.І.Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 448 с // <http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Soc.%20kafedr.%20posibnyk.pdf>
7. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.І.Волович, М.І.Горлач, В.Г.Кремень та ін. – 6-те вид., - К: Центр учбової літератури, 2019 – 808 с.
8. Соціологічна теорія: Традиції та сучасність: Навч. посіб./За ред. А.Ручки. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. – 363 с.
9. Соціологія модерну та модернізації [Електронний ресурс] : підручник для студ. спеціальності 054 «Соціологія», спеціалізації «Врегулювання конфліктів та медіація» / П. В. Кутуєв, А. В. Багінський, О. І. Василець, М. Н. Єнін, О. М. Казьмірова, Т. В. Коломієць, Г. О. Коржов, Д. В. Макаренко, І. В. Мацко-Демиденко, І. В. Пиголенко, О. П. Северинчик, О. Л. Якубін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3333 кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 355 с.
10. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. — Одеса : Екологія, 2019. — 456 с..

11. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: [Курс лекцій] / Н.В. Паніна. - К.: Наукова думка, 1996. - 232 с.
12. Паниотто В.И. Качество социологической информации (методы оценки и процедуры обеспечения) / Владимир Ильич Паниотто. - К.: Наукова думка, 1986.-206 с.
13. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів: Підручник / Є. Б.Тихомирова, С.Р. Постоловський. – Рівне: Перспектива, 2007. – 389 с.
14. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: Навчальний посібник / М.В. Цюрупа. – К.: Кондор, 2004. – 172 с.
15. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч. посіб. / Т. П. Яхно, І. О. Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Приклад білету комплексного випускного екзамену

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 054 Соціологія

Освітньо-професійна програма «Врегулювання конфліктів та медіація»

Білет комплексного випускного екзамену №00

4. Розкрийте сутність соціології буржуазії та капіталізму В. Зомбарта.
5. Охарактеризуйте соціологічні погляди В. Парето.
6. Сформулюйте проблему, визначте мету, задачі, об'єкт, предмет та гіпотези соціологічного дослідження на тему: «Дистанційна освіта: перспективи впровадження та попит в оцінках потенційних споживачів». Дайте інтерпретацію ключових понять.

Затверджено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 6 від «22» січня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Павло КУТУЄВ
